

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxíu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falcha.

Mas Tatger (2ona part)

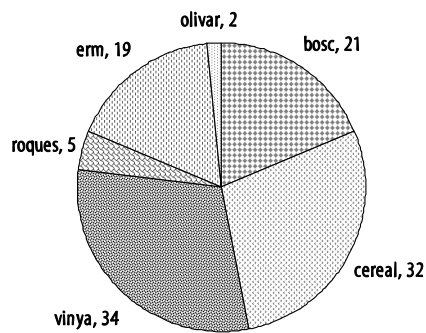
Andreu Llussà Alsina i Tatger, fill de la pubilla i del primer marit seu, el Bonaventura Llussà, va heretar la hisenda familiar en un moment que aquesta passava per dificultats econòmiques. Per poder tirar endavant havia calgut vendre diverses peces de terra, i malgrat els ingressos que representaven els censos, la situació econòmica seguia empitjorant. Les operacions que citarem a continuació les van portar a terme conjuntament l'Andreu i la seva mare, que seguia sent la mestressa del mas fins que va morir el 1822. El 1811 es van vendre el dret de pasturar les herbes durant cinc anys, per 100 lliures, amb la contrapartida de cedir el corral per guardar el ramat i donar acolliment al pastor. El mateix any van vendre a carta de gràcia per 200 lliures a Joan Selga de Castelltallat, la Caseta del Tatger, una casa annexa a la masia principal. El 1813 van vendre's a carta de gràcia als germans Vilalta la novena part de la collita de les quintanes del Tatger. La durada de la venda era de cinc anys i el preu de 300 lliures. L'any sobre, van ampliar la cessió anterior a la sisena part per 300 lliures més. El 1817, «...per nostres urgències y necessitats...» van fer un tracte similar amb les parts d'una vinya de dues quarteres i mitja, que van vendre al fuster de Camps Antoni Vilalta per 200 lliures, «...en bona moneda de or y plata y no amb paper amonedat ni ab calderilla...». El mateix any van tornar-se a vendre la sisena part de totes les collites del Tatger per 700 lliures, equivalents a 7.465 rals. A més a més, es van vendre més parcel·les al Raval d'Oliveres. No

ens acabem d'explicar el motiu de l'endeutament crònic que va afectar el mas Tatger durant un període tan dilatat.

L'Andreu va casar-se la primavera de l'any 1812 amb la noia Margarida Masachs Gamisans, de Sant Salvador de Guardiola. No va ser un gran casament, a tenor del dot, que només va ser de 60 lliures. Van tenir tres noies, la Maria, la Teresa i la Margarida. La Maria, la gran, la van casar el 1845 amb Joan Pessarrodona, de Sant Mateu, qui va aportat 300 lliures de dot, la Teresa amb Isidre Morros Casellas, de Rajadell, i la Margarida amb el paleta Josep Guitart Vilalta. La Maria es va quedar vídua després de quinze anys de casada, i llavors va fer un matrimoni avantatjós amb Joan Biadiu Comallonga, de Fonollosa. La jugada va ser bona perquè el segon gendre va aportat a la casa alguns cabals, 300 lliures de dot més 400 lliures que va decidir invertir per sanear les finances de la casa. Aquests diners van servir el 1862 per recuperar les parts de les collites que s'havien venut cinquanta anys abans. Amb això i amb la venda de més trossos al Raval i al Torrent de Cantacorbs, els darrers anys de la vida de l'Andreu van ser menys angoixosos i es va poder permetre fer obres de millora a casa, com n'és testimoni una llinda del 1854. Havia recuperat també la Caseta, hi havia fet reformes el 1863, i la tenia llogada a Isidre Biosca Fainera.

El 1852 es va fer un inventari exhaustiu del Tatger. La propietat comptava llavors 113 quarteres de terra, 56 de les quals eren explotades per l'amo, i les 57 restants estaven donades a parcers. De parcers n'hi havia 24 en total, pràcticament totes les famílies de Fals. Tretze d'aquests parcers menaven horts familiars, d'una extensió compre-

sa entre un i tres picotins. És interessant veure com estaven distribuïdes les 113 quarteres de la finca:

Andreu Llussà va fer testament en presència del rector el 26 de maig de 1867 i va morir l'endemà. Va fer hereva a la Maria Llussà i va deixar a les altres dues filles la quantitat simbòlica de 12 rals de billó. El 24 de juny, un notari de Manresa va pujar i va fer un inventari dels béns del difunt a petició de la pubilla i del gendre. Els béns immobles consistien en 112 quarteres de terra, 55 de pròpies i la resta donada a parcers, amb un valor estimat de 7.200 escuts. Els béns mobles eren escassos, una bóta de 15 i una de 16 càrregues, una premsa, dues arades i diverses eines de pagès, una taula, sis cadires i un banc, un rellotge de paret, tres llits, sis camises i un vestit del difunt, i ...una bateria de cocina en miserable estado...

Foto de casament de Josep Guitarti Margarida Llussà c. 1850

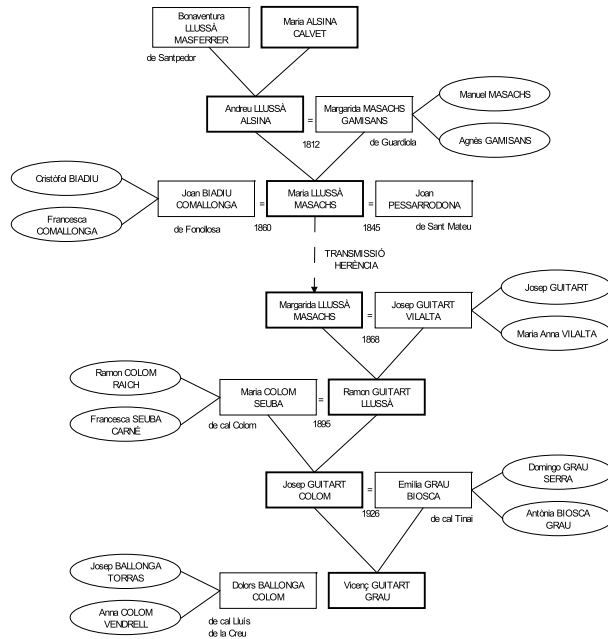
La Maria i el Joan Biadiu van segregat el 1877 alguns trossos més de la finca, que van donar lloc a cases del poble, com per exemple cal Xic, cal Felip i cal Ferran, però també es van haver de fer càrrec el 1869 del pagament dels drets de la llegítima de Bonaventura Soler Alsina, un germanastre de l'Andreu Llussà que vivia a Terrassa, i el 1877 de la redempció de diversos censos que es pagaven a les rectories de Fals, Súria, Manresa i Santpedor, d'un valor conjunt de 650 pessetes. El 1885 va morir la Maria sense fills i sense fer testament. Aleshores el jutge va dictaminar

que les seves successores eren les seves germanes Teresa i Margarida, a parts iguals. Però la Teresa ja havia mort l'any abans, així que el seu lloc el va ocupar la filla que tenia amb l'Isidre Morros, que va ser l'encarregat de defensar els drets de la noia. La situació es va complicar força i va acabar amb una concòrdia signada per les parts davant del notari Francesc Calaf el 26 de setembre de 1889. Els "homes bons" encomanats de fer la proposta de divisió de la finca van ser Jaume Grau, del mas Grauet, i Josep Galí, del mas Boixeda. Les parts en conflicte eren, per una banda Isidre Morros i el seu gendre Vicenç Boladeras, i per l'altra, Margarida Llussà i el seu home Josep Guitart. Es van adjudicar a cadascú 42 quarteres i un hort de 5 quartans, i també es va repartir els censos de les cases i les parts de les vinyes donades a parcers. Vicenç Boladeras va quedar-se amb cal Gardela, mentre que a Josep Guitart li va tocar la vella casa del Tatger. És interessant l'estimació que es va fer del rendiment de les terres del Tatger. La producció anual mitjana era de 40 quarteres de blat, 10 d'altres grans, 50 càrregues de vi, i 45 quartans d'oli. Les parts dels rabassaires eren 9 quarteres de blat, 7 càrregues de vi i 15 quartans d'oli. Els preus d'aquests productes a l'època eren de 15 ptes/quartera de blat, 17'5 ptes/càrrega de vi, i 4 ptes/quartà d'oli.

La divisió no va satisfer a tothom. Joan Biadiu, que s'havia vist obligat a deixar la casa el 27 de juny de 1889, va ser acusat d'haver-se endut un ruc, una arada i roba, aprofitant l'absència dels parents de la seva dona. També li retreien que havia deixat malmetre una casa del Tatger perquè n'havia tret les teules i que havia deixat perdre tres vinyes bones; la de la Soleia (14 quarteres), la del Mestre (3 quarteres) i la del Mateu (7 quarteres). Ell, per la seva part, reclamava els diners que havia ficat a la casa, que li havien de restituir els hereus de la seva dona. El desembre de 1889, Margarida Llussà va reconèixer davant de notari que el seu cunyat havia invertit en el millorament de la propietat 8.846 pessetes, i es va comprometre a pagar a Joan Biadiu la meitat del deute, és a dir, 4.423 pessetes, en un termini de tres anys. Els pagaments es van anar endarrerint i el deute no va ser cancel·lat fins el gener de 1899. La resta de la compensació havia d'anar a càrrec de l'Isidre Morros, però va anar a veure advocats i va portar l'assumpte als tribunals. El 31 de juliol de 1894 el jutge va dictar finalment sentència, obligant-lo a pagar 2.276 pessetes d'indemnització al Biadiu, per les obres i millores que havia fet a la casa mentre hi va viure.

Tornem-nos a centrar en la branca Guitart. La mestressa vídua del Tatger va casar el 1868 la seva filla Margarida, que comptava ja 32 anys, amb el paleta Josep Guitart, de 40 anys. Per fer possible el casament, a casa seva van donar-li 53 escuts i dos vestits, un de merino i l'altre d'orleans, però qui va contribuir decisivament en dotar la Margarida va ser el seu oncle Agustí Llussà Alsina, que no tenia fills i va deixar-ho tot a la seva neboda. L'oncle ja era vellet i vivia a cal Miro, al Raval, i a canvi de l'herència va demanar que els casats el cuidessin quan no es pogués valer.

Els Guitart van tenir dos fills; la Josefa i el Ramon. La Josefa es va casar amb el Jaume Galobart de la Gabriela, i el

Ramon amb la Maria Colom Seuba, de cal Colom. L'hereu del Tatger va fer capitols amb la Maria el 1895. El dot que van donar els pares a la núvia no va ser gran cosa; 80 pessetes en diner i unes poques peces de roba, en concret, sis camises, dos llençols i un vestit de color negre. Però la Maria tenia recursos propis, una calaixera plena de roba valorada en 250 pessetes, que també va endur-se a la casa del seu marit. Sembla ser que la noia de cal Colom era dona de bona fusta, molt enèrgica i treballadora. Sovint era ella qui sortia a llaurar amb la mula i encara recorda el seu nét, com pujava carregada des de l'hort de la font d'Oliveres, amb una cistella plena a cada braç i una saca atapeïda de verd sobre el cap. No reposava en tot el camí ja que el més difícil era carregar tot aquell embalum.

El 1895 va morir Josep Guitart, a l'edat de 66 anys, i el setembre de 1899 ho va fer la Margarida Llussà. Quan la casa va quedar en mans de Ramon Guitart Llussà, aquesta estava afectada per una hipoteca de 2.000 pessetes, a cau-

sa d'un préstec que s'havia demanat el 1899 a Josefa Espinalt Pla. L'interès anual era del 6%, i van passar molts anys fins que es va poder tornar el capital. El Ramon havia estat quintat el 1888, però es va estalviar d'haver d'anar a servir al Rei, perquè era fill únic i havia de mantenir el seu pare, que, segons l'expedient militar, era vell i no tenia mitjans de subsistència. Mentre es desenvolupava el complicat procés de la divisió de la finca, la fil-loxera feia estralls i arrasava les vinyes del Pla de Fals. El 1900, Ramon Guitart va fer un establiment de terra al seu cunyat Josep Colom. Li va cedir un camp de dues quarteres i mitja que termenejava amb la rasa de l'Olivar i el camí que va a cal Jan de la Roca, amb la condició que hi plantés peus americans, una varietat que no es veia afectada per la plaga. El Ramon va deixar en testament 250 pessetes a cadascuna de les seves tres filles, anomenades Pepa, Dolors i Teresa. Al fill Lluís li va llegar 1.250 pessetes i al Josep el va fer hereu universal. Ramon Guitart va morir el 1939 i dos anys més tard ho fa fer la seva muller Maria Colom. Josep Guitart Colom es va casar el 1926 amb una noia de cal Tinai, l'Emília Grau Biosca (1900-1958). A més de 500 pessetes de dot, l'Emília va entrar al Tatger amb un bon aixovar i un mirall per l'armari. Josep Guitart va abandonar aquest món el 9 d'abril de 1973, deixant darrere seu una filla i un fill; l'Antònia i el Vicenç. El Vicenç Guitart Grau va formar família amb una noia de Cal Lluís de la Creu, la Dolors Ballonga Colom. Van tenir dues filles, la Dolors i l'Emília. Actualment conviuen al Tatjé amb el Vicenç i la Dolors, la filla petita, l'Emília, que es va casar el 1994 amb Anselm Clotet, d'Oliveres, i els seus dos fills, el Pol i l'Andreu.

Linda del portal principal